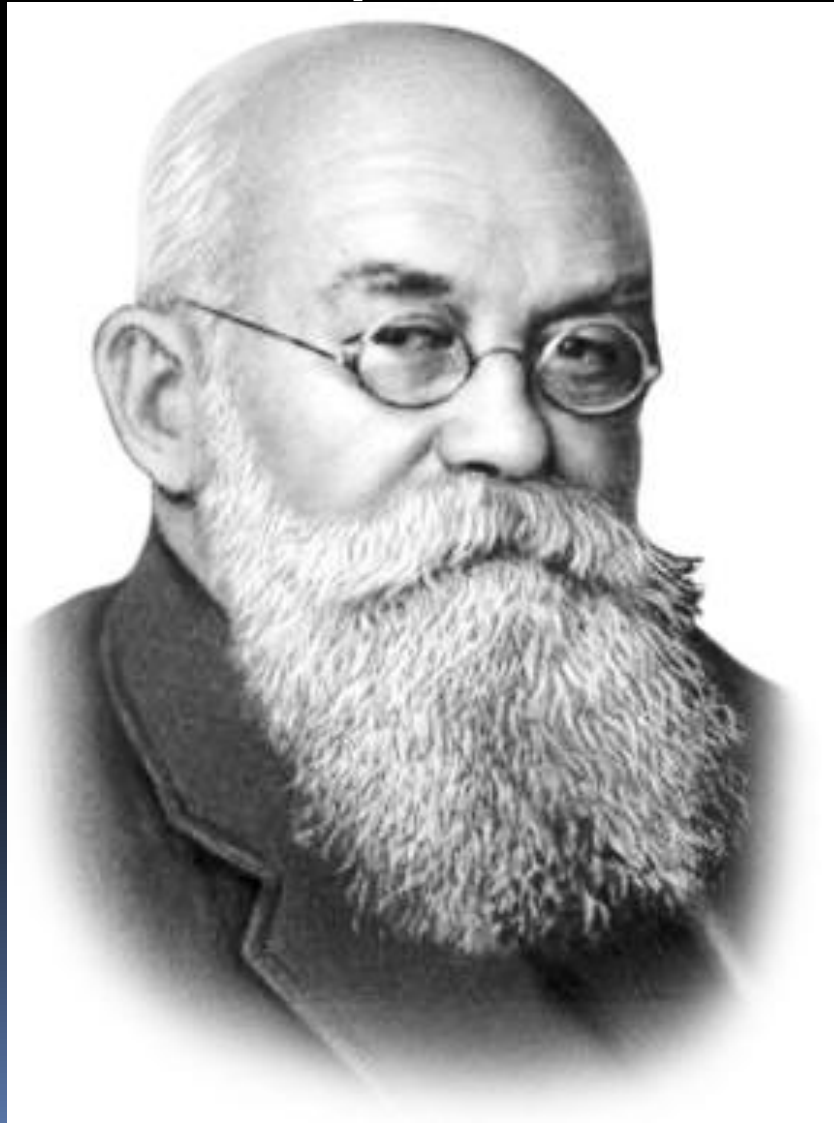
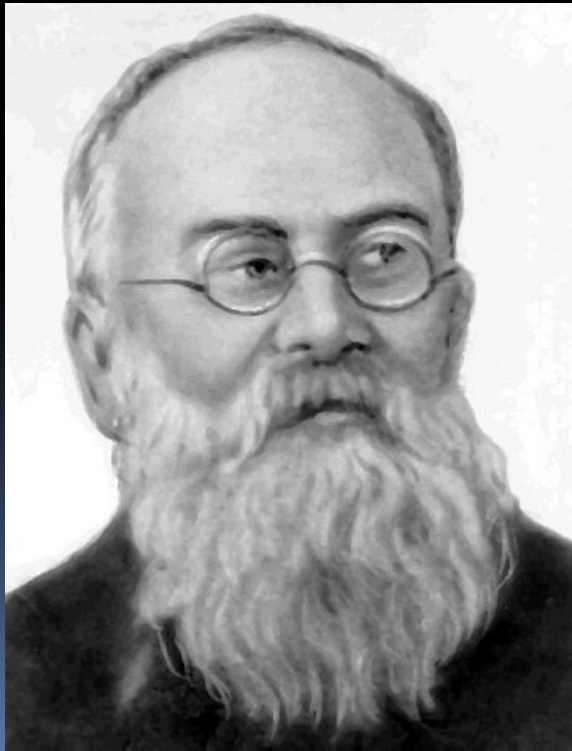

Грушевський Михайло Сергійович

«Колосальна праця, яку рік за роком викладає проф. Грушевський перед українську публіку, варта того, щоб прийняти її з належною увагою, тим більше, що вона на таких міцних і широких основах, яким не страшна ніяка критика»

І. Франко

**«Народність і територія
стрілися саме на порозі
історичного життя нашого
народу і утворили першу
підставу його розвою»**

М. Грушевський

Михайло Грушевський — це вчений світового рівня, творча спадщина якого близько двох тисяч праць з історії, історіографії, соціології, літератури, етнографії, археології, фольклору. Він показав, що еволюція людства, попри всі складнощі, має тенденцію до встановлення справедливого демократичного ладу. Влада у державі має належати особам, обраним народом на демократичних засадах, працювати для народу, спиратися на волю його більшості. Очоливши Центральну Раду, він був глибоко переконаний, що нова українська державність має базуватися на принципах демократії і закону.

**ДИТИНСТВО та
ЮНІСТЬ.
Навчання.**

Михайло народився 17 (29) вересня 1855 року у Холмі (нині Польща), де його батько, Сергій Федорович Крушевський після закінчення Київської духовної академії працював викладачем словесності. Виріс на батьківщині. Виховання, розповіді батька про рідкі поїздки в Україну рано викликали в Михайлові зацікавлення та інтерес до історії Батьківщини. Під час навчання в Тифліській гімназії у 1878-1886 рр. почалося свідоме вивчення українською історією та літературою, пошук свого місця у справі служіння Україні.

Дід Михайла Грушевського, Захарій Іванович
Оппоков, який благословив онука на навчання
у Києві, в університеті Святого Володимира,
був за життя нагороджений двома **орденами**
Святої Анни, бронзовим хрестом, **орденом**
Святого Рівноапостольного князя
Володимира, — і йому було дароване
дворянство

Орден Святой Анны

*орден Святого
Рівноапостольного князя
Володимира*

Університет Святого
Володимира

Императорский Университет Св. Владимира. 1837-1842.
Открытка. Худ. Осло Трансберг в Стокгольме. 1914.

Николаевский парк в Университете.
Скульптор Отто фон Окенберг. Киев, В.Иванович. 1915.

Нечуй-Левицький

1869 року, через стан здоров'я батька, сім'я переїздить на південь Російської імперії: спочатку

до Ставрополя (1870–1878 рр.),

згодом —

до Владикавказа (1878–1880 рр.).

Здобувши домашню початкову освіту 1880 року Михайло був зарахований відразу до третього класу Тифліської гімназії.

У цей час він з захопленням читає твори

М. І. Костомарова, П. О. Куліша, М. О. Максимовича. Під час навчання у гімназії Михайло пише свої перші оповідання, які надсилає до України відомому письменникові **І. С. Нечую-Левицькому**, котрий схвально їх оцінює. 1885 року майбутній історик, за підтримки Нечуя-Левицького, публікує свої оповідання «Бех-аль-Джидар».

А. ЕНГЕЛЬ CAUCASE
Родина

Грушевських. В центрі — Михайло. Владикавказ, близько 1886 р.

З 1886 року Михайло продовжує здобувати освіту на історико-філологічному факультеті Київського університету.

Грушевському поталанило на справжнього вчителя — відомого історика, професора **Володимира Антоновича**. Під його керівництвом він підготував свої студентські наукові праці, які не втратили свого значення і сьогодні, захистив магістерську дисертацію. За рекомендацією В. Антоновича.

1890–1894 — професорський стипендіат Університету Св. Володимира. В цей час Грушевський їздить в наукові подорожі до Москви та Варшави, аби працювати у місцевих архівах.

У травні 1894 захистив магістерську дисертацію *«Барское староство. Исторические очерки»*.

Наприкінці свого університетського навчання, Грушевський долучається до українського руху. Володимир Антонович вводить його до складу київської *«Громади»*, таємної організації, що згуртувала довколо себе справжніх патріотів України. В межах, громадівської діяльності, Грушевський опікувався українським гуртком у київській духовній семінарії. В нього вдома часто відбувались таємні сходи семінаристів

Fred. Meyer A KIEFF.

Львівський період

В 1894 році, за рекомендацією В. Антоновича, Грушевський призначається на посаду ординарного професора кафедри *«всесвітньої історії з окремим узагальненням історії Східної Європи»* Львівського університету.

12 жовтня 1894 року, Грушевський зробив свій перший вступний виклад у Львівському університеті. Цей виступ із ентузіазмом був прийнятий українською громадськістю, велика зала ледве зуміла вмістити усіх бажаючих. На цій посаді Грушевський пропрацював до 1914 року.

У Львові Грушевський розпочав активну науково-організаційну діяльність у Науковому товаристві ім. Шевченка (НТШ), з яким почав співпрацювати ще в 1892 році. Очолив Історико-філософську секцію Наукового товариства імені Шевченка, створив і очолив Археографічну комісію НТШ (1896–1913). Грушевський залучає до роботи в НТШ студентів, молодих викладачів. Він займається редагуванням «Записок Наукового товариства імені Шевченка», і саме завдяки його організаторським здібностям вдалося видати більш ніж 100 томів. В цей час він знайомиться з Іваном Франком і разом вони привертають міжнародну увагу до україністики.

На початку **1897 року** Михайла Грушевського **обирають головою НТШ (1897–1913)**. Під його керівництвом розроблялися статuti НТШ (1896, 1898, 1901, 1903, 1904), в основу яких були покладені суто наукові, а не політичні і культурні завдання, що викликало опозиційні настрої щодо нього. Реорганізуючи НТШ в академічну установу світового рівня (створення бібліотек, музеїв, збирання архівного матеріалу), Грушевський сприяв переходові української науки в Східній Галичині від поодиноких індивідуальних історичних пошуків до організованого, колективного й систематичного вивчення історії України та створив власну наукову школу (І.Крип'якевич, В.Герасимчук, С.Томашівський, І.Джиджора, М.Кордуба, І.Кревецький, Ом. Терлецький), яка виконувала освітню (підготовка істориків-професіоналів) і дослідницьку (вивчення широкого кола проблем історії України) функції

**26 травня 1896 року, у м. Скала (нині смт Скала-Подільська)
Михайло Грушевський вінчається з Марією Вояківською.**

Протягом 1897–1898 років, Михайло Грушевський пише I том своєї фундаментальної праці — «Історія України-Руси», і вже наприкінці 1898 року, ця робота була надрукована у Львові. Незабаром Грушевський видає ще два томи своєї праці. Ця робота була щиро прийнята в Галичині, проте заборонена російським урядом.

Для розвитку української літератури Грушевський разом з І.Франком заснував і видавав «Літературно-науковий вістник» (Львів, 1898–1905, Київ, 1905—07), був одним з організаторів Української видавничої спілки (1899)

Михайло Грушевський.

З М І С Т		1930.	
Д. МОСНАЛД:	Висхідні літературні	РІВНІС XXIX.	Т. СІ.
Д. МОСНАЛД:	Київка І.	За счесь.
УДАС САМОН:	Світло		
О. СІДЖИ:		
КОСТЬ ЖИРІВ:	Три вми		
НАТАЛІЯ ХОРОВИЧА:	Де звичайно писали		
Ген. М. О. СТАЛЕНКО:	Словеса		
О. СІДЖИ:	Е. П.		
Др. О. ВАРШ:	Мелодія Савана (Фелли-ка)		
ДАКЛОЖИ:		
М. ВАШКО:	Вітер		
РОМАН СІДЖИ:	З дорозі		
Проф. О. ВІДЖИ:	Проф. Ф. Дімак		
М. ГОРБАЛОВА:	Піст Аккуретта		
О. П.	Діаболічний март		
П. СІДЖИ:	Простр		
Др. ДИЖИ:	Світло на виступу		
М. ПІДЖИ:		
М. П.	На виступі		
Світло		
Піст		

В **1904** році Грушевський відкрив на власні кошти приватну вчительську семінарію в м. Коломия

Восени **1905** року, Михайло Грушевський виїжджає в Україну, в цей час він відвідує Київ, Одесу та Харків.

**Повернення
до Києва**

Влітку **1906** року Грушевський виїхав до Петербурга, де тоді працювала Перша Державна Дума, і взяв активну участь у діяльності Української Фракції, Українського Клубу та у роботі редакції заснованого тоді «Украинскаго Вестника».

Наприкінці 1906 року до Києва переноситься видання «Літературно-наукового вістника» і Грушевський публікує у ньому статті присвячені українському рухові.

Був одним з організаторів та редакторів газети «*Рада*» (1906) і часопису «*Україна*» (1907–1914). Після організації Українського Наукового Товариства в Києві весною 1907 року, був обраний його головою. В той же час Грушевський очолював і львівське товариство, постійно перебуваючи то у Києві, то у Львові.

У вересні 1907 року за участі Грушевського, що увійшов до його керівництва, створене нелегальне позапартійне українське громадське об'єднання — **Товариство українських поступовців**, що згуртувало сили українства й до 1917 року було єдиною діючою українською організацією ліберального напрямку. Свою політичну платформу Грушевський базував у той час на принципах конституційного парламентаризму й автономії України.

31 березня 1916 вчена рада Львівського університету позбавила його посади професора. У вересні 1916 переїхав до Москви, де розгорнув активну громадсько-політичну діяльність. Відновив роботу московської філії Товариства українських поступовців, брав участь у роботі видавництва «Украинская жизнь». Прагнув об'єднати опозиційні українські сили. Продовжував наукову роботу, працював в архіві МЗС Росії, Румянцевській бібліотеці (нині Російська державна бібліотека) над матеріалами до 8-го тому «Історії України-Руси».

Волю йому
принесла Лютнева
революція у
Петрограді.

**у Центральній
Раді**

4 березня 1917 в Києві

засновується Українська Центральна Рада.

20(07) березня 1917 УЦР у Києві заочно
обрала Грушевського головою (одностайно
обраний 19(06) квітня 1917 на

Всеукраїнському національному конгресі).

Грушевський приєднався до Української
партії соціалістів-революціонерів.

Викликаний телеграмою, 26(13) березня він
повертається із Москви до Києва. У Києві
намагався надати стихійному українському
рухові організованості, ставив питання про
культурне відродження українського

суспільства (заснування національних шкіл,
політичних товариств). 27(14) березня
виступив на Київському кооперативному з'
їзді з вимогою національно-територіальної
автономії України у федеративній Російській
республіці, вважаючи це найближчим
шляхом до самостійності України.

23(10) червня 1917 року, Грушевський брав участь у проголошенні **I Універсалу УЦР**. Звернувся до всіх українців із закликом самостійно організовуватися та братися до негайного закладення підвалин автономності. Як голова УЦР добивався від Тимчасового уряду поступок Україні. 7 листопада (25 жовтня) 1917 збройний переворот більшовиків у Петрограді і невизнання ними УЦР поклали край сподіванням Грушевського про перетворення Росії на федеративну республіку.

20(07) листопада 1917 УЦР під головуванням Грушевського **III Універсалом** проголосила **Українську Народну Республіку**.

Наступ більшовиків на Київ викликав появу **IV Універсалу УЦР**. 22(09) січня 1918 (фактично 24(11) січня 1918) на засіданні УЦР під головуванням та на пропозицію Грушевського УЦР проголосила УНР самостійною, вільною і суверенною державою українського народу. 7 лютого (25 січня) 1918 року разом з урядом УНР Грушевський залишив Київ, а 10 лютого (28 січня) 1918 року прибув до Житомира, де добивався ратифікації мирного договору з Німеччиною та надання УНР військової допомоги у боротьбі з більшовиками. На пропозицію Грушевського 25(12) лютого 1918 року на засіданні Малої ради в Коростені гербом УНР був затверджений тризуб. 9 березня 1918 Грушевський вернувся до Києва

29 квітня 1918 року в Києві відбувся державний переворот і влада перейшла до рук гетьмана **Павла Скоропадського**. У зв'язку з державним переворотом, здійсненим П.Скоропадським, Грушевський перейшов на нелегальне становище. У підпіллі займався науковою працею, брав участь в обговоренні питання про заснування УАН, при цьому відстоював думку, що її необхідно засновувати на базі УНТ. Відмовився від пропозиції увійти до складу академії, створеної гетьманом П. Скоропадським. В цей час Грушевський написав 4, 5 і 6-ту частини «Всесвітньої історії», а також праці «Старинна Історія. Античний світ», «Середні віки Європи». На початку лютого 1919 року, після взяття Києва більшовиками, Грушевський виїхав до Кам'янця-Подільського, де видавав часопис «Життя Поділля». В березні 1919 року преїзджає до м. Станіслав (нині м. Івано-Франківськ), що був столицею Західної Облaсті Української Народної Республіки. В цей завершив написання підручника під назвою «Історія України, приладжена до програм вищих початкових шкіл і нижших класів шкіл середніх», опублікований в 1919 р

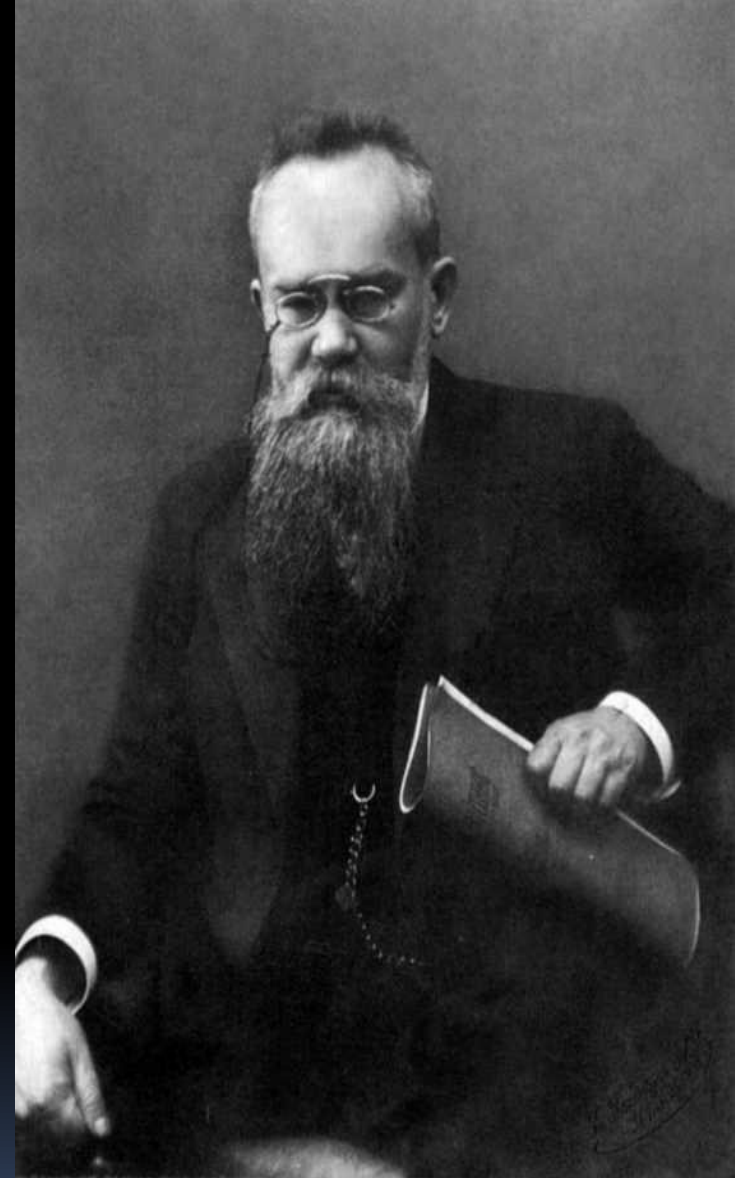
Грушевський — академік

1923 року був обраний академіком ВУАН. У березні 1924 року із сім'єю приїхав до Києва. Працював професором історії в Київському державному університеті. Був обраний академіком Всеукраїнської академії наук, керівником історико-філологічного відділу. Очолював археографічну комісію ВУАН, метою існування якої було створення наукового опису видань, надрукованих на території етнографічної України в XVI–XVIII століттях. При цій комісії у зв'язку з 350-річчям друкованої справи в Україні був створений комітет, секретарем якого був призначений В. Барвінок. Через шість років його обрали дійсним членом Академії наук СРСР. У 1924–1931 роках очолював історичні

З осені 1929 почався погром історичних установ, створених Грушевським. У листопаді-грудні 1929 сесія Ради ВУАН почала ліквідовувати комісії, якими керував Грушевський (остаточно ліквідувала 1933). У вересні 1930 закрито НДКІУ. 11 грудня цього ж року партійний осередок ВУАН ухвалив рішення про посилення ідеологічної боротьби з Грушевським і його теоріями шляхом читання рефератів із критикою його поглядів. У січні 1931 на засіданні історичних установ ВУАН замість історичної секції, очолюваної Грушевським, створено історичний цикл. Більшість співробітників і учнів Грушевського було заарештовано й заслано

7 березня 1931 року
Грушевський переїхав до
Москви.

Останні роки ЖИТТЯ та

СМЕРТІ

Від 1931 року змушений був жити в Москві. У січні 1934 року Володимир Затонський виступив на сесії ВУАН, зробивши основний акцент на критиці академіка Грушевського. Близькість до російських кадетів, орієнтація на німецький імперіалізм у боротьбі з «навалою більшовизму», звинувачення у дворушництві, сумнівність наукової порядності — далеко не повний перелік «гріхів», які посипалися на вченого.

23 березня 1931 року Грушевського заарештували як «керівника Українського націоналістичного центру», вигаданого чекістами. Коли він відмовився визнавати ті «свідчення», які з нього «вибили» слідчі погрозами ув'язнити його доньку Катерину, 5 січня 1933 року справу екс-голови

І все ж не виконали цього вироку одразу ж, а відтермінували його до 25 листопада 1934 року, коли Грушевський справді помер у Кисловодську від сепсису через три дні після операції з видалення фурункула. Операцію цю провів головний лікар місцевої лікарні, котрий хірургом... не був. А перед цим він відмовив Грушевському в проханні бути прооперованим його давнім і перевіреним другом... Наприкінці 1934 року Грушевський відпочивав у одному з кисловодських санаторіїв і несподівано захворів на карбункул. Втрутилися хірурги. Однак хвороба тільки посилилася, оскільки лікування було некваліфіковане.

**25 листопада о другій годині дня
зупинилось серце Грушевського.**

Тіло Грушевського
перевезли до Києва
і поклали в
головній залі
Української
Академії Наук, а 29
листопада
відбулися
похорони.
Похований
на Байковому
кладовищі Києва.

Вшанування пам'яті

У Луцьку

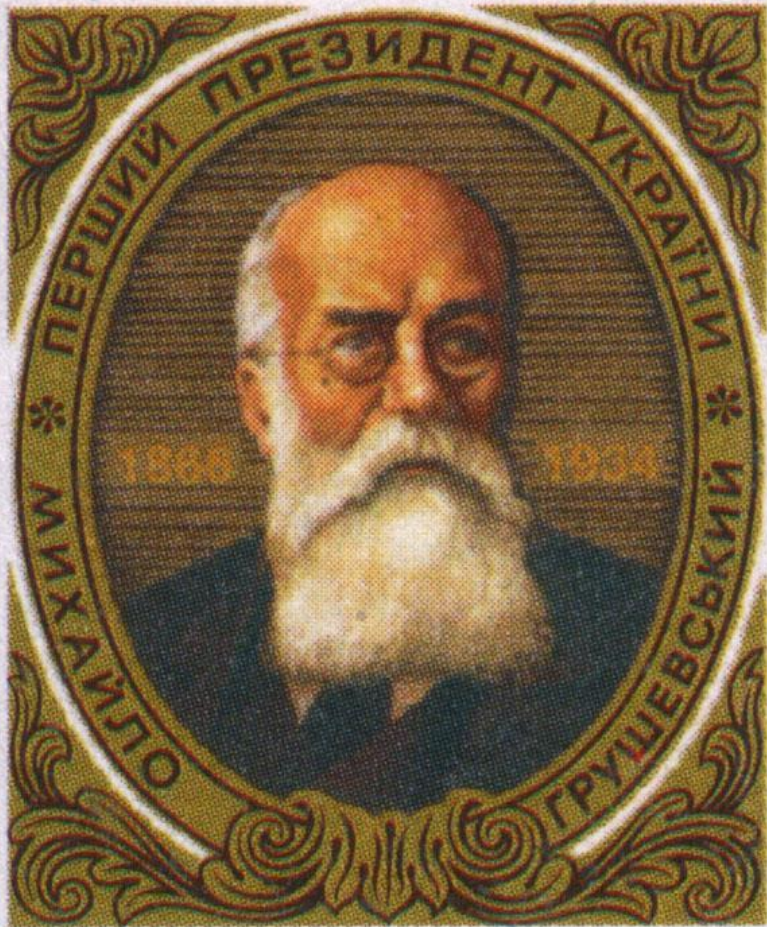
у
Червоноград

у
Львові

У Києві

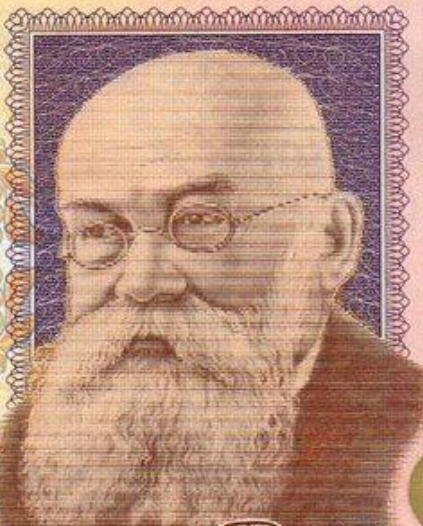
1995 UKRAINA 50000
1995 УКРАЇНА 50000

50

УКРАЇНА

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК
УКРАЇНИ

50

АВ2983888

Голова Правління банку

АВ2983888 *Безвсмау* -

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

ГОЛОВА

50

П'ЯТДЕСЯТ ГРИВЕНЬ

50

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ

50

Дякую за увагу!